

CORPS DIPLOMATIQUE

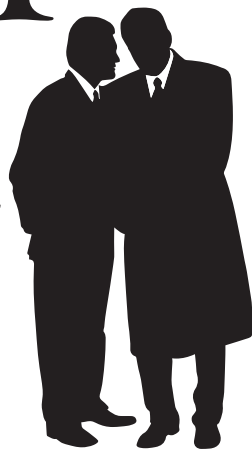
Leesexemplaar

CORPS

BART AERTS — ACHTER
DE SCHERMEN VAN DE
BELGISCHE DIPLOMATIE

DIPLO MATI QUE

Polis

INHOUD

- Vooraf 7
- De definitie van 'diplomatie' 15
- Diplomatiek decor 21
- Diplomaten zijn cocktailslurpers 27
- Diplomaten spreken Frans (en zijn van adel) 31
- Diplomaten zijn mannen 35
- Diplomaten zijn politiek benoemd 41
- Politicus versus diplomaat 53
- Discretie of transparantie? 57
- Brussel en de rest van de wereld 65
- Posten komen en gaan 67
- Een cyclus van vier jaar 73
- De familie reist mee 77
- Twee voor de prijs van één 81
- Diplomatieke grondverschuiving 85
- Het Rwandese drama 89
- Afrikaanse zaken 97
- Diplomatiek incident 109
- 9/11 113

INHOUD

- Belgisch diplomatiek verzet 117
- Diplomatie in tijden van Trump 123
- Ambassadeur in alle staten 131
- Hoogmis van de werelddiplomatie 137
- België in de Veiligheidsraad 153
- Op het terrein 163
- De drie D's 171
- Champions League 175
- De Europese Raad 181
- België besluiteloos 191
- De brexitramp 197
- Europese diplomatie 205
- De grootste economische missie ooit 209
- Op het snijpunt van mensenrechten en economie 217
- Gespreide slagorde 223
- Als klein land groot zijn 233
- Dankwoord 241
- Bibliografie 245

VOORAF

7 augustus 1993. De Belgische vlag hangt halfstok op het dak van het Koninklijk Paleis in Brussel. Op het Koningsplein passeert een indrukwekkende rij internationale gasten: koning Karel XVI Gustaaf van Zweden met echtgenote Silvia, de president van Tsjecho-Slowakije Václav Havel, de Japanse keizer Akihito, de Nederlandse koningin Beatrix en kroonprins Willem-Alexander, de Spaanse koning Juan Carlos, de Britse Queen Elisabeth II, de Franse president François Mitterrand, Lech Wałęsa en oud-president van de Verenigde Staten Gerald Ford, om er enkelen te noemen. Ze brengen een laatste groet aan koning Boudewijn, die een week eerder in zijn buitenverblijf in het Spaanse Motril is overleden. Dat zo veel hoogwaardigheidsbekleders in zo korte tijd naar België afzakken, getuigt in de eerste plaats van het wereldwijde respect voor de overleden vorst, maar is zeker ook te danken aan de inzet van een legertje Belgische diplomaten.

‘Ik was een van de eersten buiten het paleis die het schokkende en droeve nieuws op zaterdagavond 31 juli vernamen’, vertelt ereambassadeur Lode Willems, op dat moment kabinetschef van minister van Buitenlandse Zaken Willy Claes (SP). ‘Ik was na een lange werkdag met mijn jarige vrouw iets gaan eten en net toen ik me in het appartement van mijn ouders aan het uitkleden was, rinkelde rond halftwaalf de

telefoon. Het was de kabinetschef van de koning, Jacques van Ypersele de Strihou. “Lode, de koning is dood”, sprak hij. Hij kon niemand anders bereiken.’

Premier Jean-Luc Dehaene was naar een oefenwedstrijd van zijn favoriete voetbalploeg Club Brugge en had zijn mobilfoon in de auto uitgezet. Andere leden van het kernkabinet verbleven in het buitenland of namen op het late uur de telefoon niet op.

‘Rond drie uur ’s nachts belde de permanentie van Buitenlandse Zaken’, zegt Willems. ‘Radio Monaco en enkele Franse zenders brachten het bericht dat de koning der Belgen dood zou zijn. De man die van wacht was, vroeg me wat hij mocht zeggen als iemand van de pers belde. We hebben het dan nog even kunnen tegenhouden en tijd kunnen winnen om de eerste schikkingen te kunnen treffen. Rond vijf uur was ik op kantoor. Dan zie je het plichtbesef van diplomaten. Zelfs op een vroege zondagochtend geven ze present. En wereldwijd zijn collega’s in gang geschoten. Wijlen ambassadeur baron Philippe de Schoutheete de Tervarent is meteen van Madrid naar Brussel gekomen om te helpen. Hij heeft een diepmenselijk overlijdensbericht geschreven. Hij had de beste pen van de diplomatie en kende de koning goed.’

Koning Boudewijn was populair en gerespecteerd onder staatshoofden en regeringsleiders. Hij correspondeerde met velen van hen. Maar zouden ze zo massaal gekomen zijn als de Belgische diplomaten niet meteen na Boudewijns dood waren gaan bellen en organiseren?

‘We waren op 1 juli net voorzitter van de Europese Unie geworden’, zegt Willems. ‘We hebben koning Boudewijn een

grootse begrafenis kunnen geven met internationale belangstelling omdat onze staf zo groot was. De mankracht in Brussel en op vele posten was verhoogd. Daardoor konden we de enorme logistieke en protocollaire uitdaging om meer dan honderd staatshoofden en regeringsleiders naar Brussel te halen, tot een goed einde brengen. Dat is vijf keer de G20. Iedereen plooidde zich dubbel, zelfs collega's die al met pensioen waren. Binnen de kortste keren hadden we de halve wereld opgebeld en gemobiliseerd voor een onvergetelijk eerbetoon aan onze vorst.'

Het verhaal van de begrafenis van koning Boudewijn leert dat diplomaten zeer uiteenlopend werk verrichten, meestal achter de schermen. De bakelieten telefoon heeft plaatsgemaakt voor de peperdure smartphone. Nieuws zoals de dood van een vorst verspreidt zich vandaag de dag als een lopend vuurtje over de wereld. Vliegtuig, telex, fax en later het internet hebben het beroep van diplomaten volledig veranderd. Vroeger was een inlichting van een ambassadeur in Burundi wekenlang onderweg naar Brussel, net als het antwoord aan hem. Nu verloopt dat proces instant. Een onhandige tweet kan een diplomatieke rel ontketenen.

Maar wat doen diplomaten dag in, dag uit? Het viel me tijdens de research voor dit boek en de gelijknamige documentairereeks voor Canvas op dat velen niet weten wat diplomaten doen. Als journalist en documentairemaker wilde ik een juist beeld schetsen van het diplomatieke metier. Na het lezen van een halve bibliotheek over de geschiedenis van de Belgische diplomatie, urenlange gesprek-

ken met wetenschappers, (ex-)diplomaten, (ere)ambassadeurs, (voormalige) politici en ambtenaren van Buitenlandse Zaken kon ik afspraken maken met een straffe verzameling gesprekspartners. Om ook on the record te praten. Mijn vrees dat ze niet zouden herhalen wat ze zonder camera of bandopnemer hadden verteld, bleek ongegrond. Ze hadden nagedacht, gestudeerd, feiten en foto's opgezocht, anekdotes gereconstrueerd en oneliners ingestudeerd.

Het resultaat van al die interviews zag u misschien al in *Corps diplomatique*, de documentairereeks op Canvas, vanaf eind februari 2020. Voor die reeks trokken we bovendien naar New York, Washington DC, Arkansas, Brussel, Bamako, Peking en Shanghai. Om de Belgische diplomaten in actie te zien. Het volledige relaas leest u in dit boek.

Het idee voor *Corps diplomatique* is in 2014 ontstaan toen ik Herman Van Rompuy volgde in binnen- en buitenland tijdens zijn laatste jaar als voorzitter van de Europese Raad. In de documentaire in het VRT-magazine *Koppen* kwam slechts sporadisch een diplomaat aan bod. Omdat diplomaten doorgaans in de schaduw opereren. Omdat ze niet altijd mogen spreken voor de camera. Omdat ze dat ook vaak niet willen. De discretie, weet u wel. Maar dit keer wilde ik diplomaten op het voorplan zien.

Het momentum is er. Diplomaten zijn overal. Dat zijn ze altijd al geweest, maar de laatste jaren zijn ze vaker dan ooit in het nieuws. Vaak tegen wil en dank. Denk maar aan Kim Darroch, de Britse ambassadeur die Washington DC moet verlaten als blijkt dat hij de Amerikaanse president Donald

Trump in niet zo fraaie bewoordingen heeft omschreven in een e-mail naar zijn thuisland.

Dichter bij huis komt diplomaat Jean-Luc Bodson eind 2018 in de Kamercommissie Buitenlandse Zaken uitleggen hoe het ‘Global Compact for Migration’ oftewel het VN-migratiepact tot stand is gekomen. Ambassadeur Bodson, de speciale gezant voor Asiel en Migratie, die voor België de onderhandelingen over het migratiepact heeft gevoerd, zegt klaar en duidelijk dat hij alles heeft binnengehaald wat Brussel hem heeft gevraagd. ‘Alle instructies die ik gekregen heb, staan in de tekst en van de N-VA heb ik geen alarmbellen gehoord.’

Maar de N-VA vindt het VN-migratiepact plots onaanvaardbaar. Bodson countert feilloos het politieke discours van De Wever en co. ‘Ik ben nu al dertig jaar diplomaat en geloof me, ik ga niet zomaar teksten onderhandelen zonder rekening te houden met wat de politiek ervan denkt.’

N-VA eist dat België zich na maanden onderhandelen terugtrekt. ‘Als diplomaat betreur ik dat’, zegt Bodson. ‘Moeilijke instructies krijg ik liever op voorhand, zodat ik daar aan de onderhandelingstafel voor kan ijveren.’

In *Terzake* op Canvas vraagt N-VA-fractieleider in de Kamer Peter De Roover zich hardop af: ‘Hoe kan een diplomaat nu weten wat de regering beslist heeft?’ Hoongelach stijgt op in het corps diplomatique. Enkele insiders vertellen: ‘Diplomaten weten vaak sneller dan de ministers zelf welke beslissingen een regering zal nemen, ze bereiden ze namelijk voor. Uiteraard kan een regering anders beslissen. Maar collega Bodson heeft heus wel opgevolgd wat de uitein-

delijke beslissing is geworden. Ofwel weet De Roover niet hoe het werkt, ofwel is hij een demagoog pur sang.’

Achteraf zegt de fractieleider in de Kamer dat hij Bodson net uit de wind wilde zetten. ‘Hij heeft als diplomaat contact met Buitenlandse Zaken en de minister op dat departement’, aldus De Roover. ‘Hij weet alleen wat hem wordt verteld. Dat België nooit moeilijk doet op het einde van een proces, dat is een historisch gegroeid automatisme. Wij gingen ervan uit dat het nog niet afgeklopt was. En toegegeven, bij ons speelde ook wel een gebrek aan ervaring.’

Een biotoop waar diplomaten en politici elkaar vinden, is de Europawijk in Brussel. Achter de schermen van de Europese Unie (EU) maken verschillende Belgische diplomaten al jaren overuren. Zo is Didier Seeuws chef van een bijzondere taskforce die de brexit in goede banen moet leiden. Daarbij springt hij niet zoals Guy Verhofstadt op tafel alsof hij de onderhandelingen zou leiden, scheldend op de Britten. Nee, Seeuws houdt van discretie. Die is nodig om de gesprekken niet in gevaar te brengen. Voor één keer maakt hij een uitzondering. In dit boek (en in de docuserie op Canvas) spreekt hij voor het eerst over de brexitonderhandelingen.

Vanuit de hoofdstad van Europa vertrekt een fijnmazig diplomatiek netwerk tot in alle uithoeken van de wereld. Brussel telt ongeveer driehonderd diplomatieke posten. Meer dan Londen en Parijs. En sinds vorig jaar zelfs meer dan Washington DC.

De koning, de Europese president, de premier en de minister van Buitenlandse Zaken hebben in hun kabinet alle-

maal Belgische diplomaten op sleutelposities. En waar diplomatie vroeger vooral Buitenlandse Zaken betekende, is ze nu uitgebreid naar andere beleidsdomeinen. Bijna elke vakminister heeft een diplomatieke opdracht. Ook de minister van Binnenlandse Zaken krijgt door de terreurdreiging te maken met internationale diplomatie.

De voormalige minister van Binnenlandse Zaken, Jan Jambon, wil als Vlaams minister-president de Vlaamse diplomatie verder uitbouwen. Diplomatie is overal. Om docent European Studies aan de KU Leuven, Peter Van Kemseke, te citeren: 'Er is een vermenigvuldiging van actoren die diplomatie bedrijven. Er is ook academische diplomatie, haven-diplomatie, parlementaire diplomatie en economische diplomatie.'

Diplomaten, zo wil de boutade, denken twee keer na voordat ze iets zeggen, en besluiten dan te zwijgen. Behalve in dit boek. De diplomaten van de voorbije dertig jaar vertellen – vaak voor het eerst – honderduit over hun ervaringen vroeger en nu. Van de moord op tien Belgische para's in Rwanda in 1994 tot de brexit nu. Ze onthullen de ware toedracht van historische gebeurtenissen die ze op de eerste rij hebben gevolgd en mee hebben bepaald.

In de Verenigde Staten laat de overheid alle gepensioneerde diplomaten interviewen. Om de geschiedenis vast te leggen. Want diplomaten reizen om de zoveel jaar van de ene standplaats in de wereld naar de andere post. Zo gaan papieren archieven verloren. De *oral history* is het alternatief. In dit boek teken ik die 'mondellinge overlevering' op uit de mond

van Belgische diplomaten zoals Frans van Daele, Didier Seeuws, Bénédicte Frankinet, Etienne Davignon en vele anderen.

Vanaf het ontstaan van België in 1830 tot de wereld van vandaag, waarin Trump, Poetin, Erdoğan en Xi de diplomatie hertekenen tot een G1, waarbij multilateraal overleg verandert in unilateraal dictaat, rijst de grote vraag telkens opnieuw: welke rol speelt België op het wereldtoneel? Het antwoord is vaak verrassend.

Als een *fly on the wall* ontdekt de lezer een doorgaans hermetisch afgesloten biotoop. In Europa, de Verenigde Staten, China en Afrika. Achter de schermen van de VN-Veilighedsraad in New York en in de coulissen van de Europese Raad in Brussel. Ons land en zijn diplomaten hebben een traditie opgebouwd. Maar de goede reputatie van diplomatiek België dreigt te barsten onder de druk van een complexe staatsstructuur en een internationale politiek waarin grootmachten meer dan ooit de lakens uitdelen.

BART AERTS,
Brussel, december 2019

DE DEFINITIE VAN 'DIPLOMATIE'

- 1 *het regelen enz. van de betrekkingen tussen de staten onderling, het voeren van staatsonderhandelingen, internationale staatskunst*
- 2 *korps der diplomaten in hun werkring*
- 3 *het handelen als een diplomaat, behendige sluwheid in de omgang*

Dat zegt de Dikke Van Dale over diplomatie. En een diplomaat, dat is:

- 1 *staatsman die de buitenlandse betrekkingen van zijn land bebartigt*
- 2 *(figuurlijk) iem. die als een diplomaat te werk gaat, m.n. die zich met grote omzichtigheid en met bijbedoelingen pleegt te uiten*
- 3 *(verouderd) geklede jas*

Tot slot verklaart de Dikke Van Dale de titel van dit boek, *Corps diplomatique*, als:

- 1 *de gezamenlijke gezanten, attachés enz. van vreemde staten bij een regering*
afkorting CD

Ze blijven wat abstract, die definities uit het woordenboek. Wie kan beter uitleggen wat diplomatie in de praktijk betekent dan de diplomaten zelf?

‘Diplomatie komt eigenlijk van het Griekse woord *diploun*: dubbel plooiën’, zegt Peter Van Kemseke. ‘Daarvan is het woord “diploma” afgeleid, een dubbel geplooid document dat een officiële gezant ten tijde van het Romeinse Rijk bij zich had om veilig, diplomatiek onschendbaar, te kunnen rondreizen.’

Op die manier was er altijd een communicatielijn, ook als de regio in brand stond, ook als er oorlog was. Het is deels nog altijd de functie van een diplomaat op dit moment: een permanente communicatielijn die ervoor kan zorgen dat heel moeilijke conflicten soms discreet, maar altijd efficiënt worden opgelost. En dan komen we tot een algemeen aanvaarde definitie van diplomatie: het beheer van de relaties tussen soevereine staten om via onderhandeling de vrede en veiligheid in de wereld te vrijwaren.

‘Eerlijk gezegd kom je daar niet ver mee’, zegt Johan Verbeke. ‘Een diplomaat is vooral een *problem solver*. Eigenlijk ben je voor vijftig procent bezig met ad-hocprobleempjes op te lossen van allerhande aard. Bijvoorbeeld een buitenlandse

minister die per se een visum moet hebben om naar hier te komen, maar dat ligt politiek wat gevoelig.'

Problemen duiken op de zotste momenten op. Dus moet een diplomaat zeven dagen per week en 24 uur per dag beschikbaar zijn. En geduldig zijn.

Annelies Verstichel, diplomate in New York, herinnert zich een speech van de militaire vertegenwoordiger bij de EU onder het Belgisch voorzitterschap in 2010. 'Hij zei: "Wat ik van diplomaten heb geleerd, is dat de snelste weg van punt a naar punt b, niet noodzakelijk de rechte lijn is." Dat vat heel goed samen wat onze job inhoudt. Als je recht op je doel afstevent, bots je dikwijls op een muur. Het is een schaakspel met verschillende zetten, je moet allianties creëren om er te geraken, en soms moet je via omwegen.'

'Diplomatie gaat over het luisteren naar anderen terwijl je over jezelf praat', zegt ex-diplomaat Guy Trouveroy. 'In sommige landen waar ik gestationeerd was, zoals Rusland, moet je heel duidelijk zeggen wie je bent of je wordt niet gehoord. Vooral als je uit een land komt dat kleiner is. Je gesprekspartner moet weten waar je voor staat, want diplomatie heeft niets te maken met zomaar jaknikken.'

Een diplomaat moet sterk in zijn schoenen staan, zoveel is zeker. 'Diplomatie is iemand vertellen dat hij naar de hel gaat op zo'n manier dat hij ernaar uitkijkt', zegt ereambassadeur Johan Swinnen. 'En als je het goed uitlegt, zal je gesprekspartner ook nog de weg naar de hel vragen. Het brengen van een negatieve boodschap moet niet noodzakelijk op een verwijtende, negatieve toon. Voor mij is diplomatie een engagement om op een vreedzame, beschaafde manier tot dialoog

te komen. Soms is daarbij lef nodig. Het is zoeken naar de middenweg tussen arrogantie en inschikkelijkheid. Diplomaten en politici zondigen soms door de gesprekspartner altijd gelijk te geven. Ofwel zijn ze zeer arrogant en spellen ze de andere de les. Ik vind dat diplomatie de gulden middenweg moet bewandelen. En dat is een heel boeiende opdracht.'

Volgens Verbeke is diplomatie het op één na oudste beroep ter wereld. 'Om de eenvoudige reden dat we met een basiselement werken: de dialoog met de andere. Dat hebben Adam en Eva vanaf de eerste dag moeten doen. Diplomatie is een geïnstitutionaliseerde praatbarak.' Een diplomaat moet ook weten wanneer hij niet moet spreken. 'De kunst van jezelf beheersen', zegt Verbeke. 'Zodat je niet gepakt kan worden op wat je zegt.'

Frans van Daele ziet in zijn boek, waarin hij terugblijkt op zijn rijke carrière, Machiavelli als een founding father van de diplomatie. 'Lees *Il principe* erop na, dat het machtsspel tussen de Italiaanse stadsstaten schetst. Het staat bol van trucjes die meestal niet meer werken, maar als les in machtsverhoudingen kan het echt wel tellen. Machiavelli wist hoe te schaken met de macht. Roeiend met de korte riemen die hij had, maakte Machiavelli er het beste van. Daarom is hij ook de grondlegger van de moderne diplomatie, de kunst om met een korte polsstok toch over een brede sloot te springen.'

Diplomatie is volgens Van Daele 'het maken van internationale afspraken om er samen beter van te worden'. Met Trump, Poetin en Xi staat dit systeem van multilateralisme op de helling. 'Wij verdedigen de Belgische belangen in het buitenland. Traditioneel zijn onze mensen daar nogal goed

in. Daarnaast proberen we bij te dragen tot een geordend, internationaal, multilateraal systeem. De achterliggende gedachte is de volgende: de wereld zit natuurlijk vol spanning en tegenstanden, meningsverschillen, wrijvingen. En als je wilt verhinderen dat die dingen uit de hand lopen, wat in het verleden zo vaak gebeurd is dat het zelfs tot oorlog heeft geleid, moet je een systeem opbouwen om de conflicten op een vreedzame manier op te lossen. Zo kunnen we een gevestigde wereldorde mee in stand helpen houden.'

Diplomaten werken binnen een welbepaald juridisch kader: de Conventie van Wenen, waarin de regels van het diplomatieke verkeer en het internationaal recht zijn vastgelegd. 'Tijdens mijn politieke carrière heb ik twee korpsen zeer gewaardeerd: de inspecteurs van Financiën en de diplomaten', zegt minister van staat Willy Claes. 'Daar kon je op bouwen. En het werk dat je van hen kreeg, dat was kwaliteit.'

De job van een diplomaat is heel divers: een herdenking bijwonen, een vergadering leiden of problemen oplossen. 'Veel hangt af van waar je als diplomaat werkt', zegt Dirk Achten, ambassadeur in Nederland. 'Op de ambassade in een ver land, op de permanente vertegenwoordiging van België bij de VN of de EU... Telkens is de jobinhoud heel verschillend. Dat maakt het moeilijk om aan buitenstaanders, zelfs aan vrienden, te vertellen wat je doet en wat het nut is.'

Maar wat heeft de burger daar aan? Wat is het nut? 'Als je als Belg in het buitenland in moeilijkheden zit, je verliest je papieren of zo, dan kun je altijd terecht op de ambassade', zegt Van Kemseke. 'Dat is de directe impact voor de burger. Daarnaast zorgt de diplomatie er ook voor dat de welvaart en

veiligheid van ons land wordt veiliggesteld. Dat doen diplomaten op verschillende manieren. Ze ondersteunen het multilateralisme, houden de internationale rechtsgemeenschap in stand, zorgen ervoor dat internationale handelsregels gerespecteerd worden, dat er afspraken zijn over migratie en ontwapening. En dat is allemaal in het voordeel van België.’

Voormalig minister van Buitenlandse Zaken Louis Michel ziet nog een soort pr-functie voor diplomaten weggelegd. ‘Ze bewaken het imago van België. Ze belichamen het land. België is een open land dat zijn welvaart vooral te danken heeft aan de export. En elke keer als het imago van België in het buitenland lijdt, lijdt de export eronder en lijden de mensen eronder. Daarom hebben de diplomaten een absoluut fundamentele functie.’

DIPLOMATIEK DECOR

Het Egmontpaleis in Brussel is het decor van de reeks interviews met (ex-)diplomaten en (voormalige) politici voor dit boek en de gelijknamige docureeks. Het is een vertrouwde omgeving voor de geïnterviewden. Langs de zogenaamde ambassadeurstrap zijn ze wel vaker naar de marmeren galerij gewandeld. Hooggeplaatste gasten zijn hun voorgaen: koningin Christina van Zweden, Lodewijk XV en zijn gemalin, Peter de Grote, de familie von Thurn und Taxis, en Voltaire.

Françoise van Luxemburg heeft het paleis laten bouwen in 1532. Zij was de moeder van graaf Lamoral Egmont, die als diplomaat het Verbond der Edelen en het zoenoffer van graaf Alva ondertekende. Op de Kleine Zavel staat nog een standbeeld ter nagedachtenis aan de graven Egmont en Hoorn. 'Deze twee aristocraten zijn door de Spaanse bezetter onthoofd', zegt ereambassadeur Guy Trouveroy. 'Ik denk dat we die onthoofding achter ons hebben gelaten en dat iedereen hier intussen zeer welkom is.'

Wanneer toeristen en kunstliefhebbers tijdens de zomer van 2019 de expo *Art and Diplomacy* bezoeken in het Egmontpaleis, schrijven ze in het gastenboek vooral over het gebouw, het gewelfde plafond en de wandtapijten, minder over de

collectie. Het Egmontpaleis ademt geschiedenis. Al kan die adem weleens stinken. Het paleis is dringend aan renovatie toe. Barsten in vloeren en plafonds getuigen van een bewogen geschiedenis. Eigenlijk zou het hele dak grondig aangepakt moeten worden. Maar zoals wel vaker is er budget noch visie.

Mijmerend kijkt Willy Claes naar het balkon, waar een vleugelpiano staat waarop hij ooit speelde. De ex-minister van Buitenlandse Zaken herinnert zich een ontmoeting in het Egmontpaleis met zijn Portugese collega toen België in 1992 het voorzitterschap van de EU voorbereidde. Denemarken had een referendum gehouden over het Verdrag van Maastricht. 'Ik had een medewerker gevraagd om me op de hoogte te houden van de uitslag van het referendum', vertelt Claes. 'Er hing onweer in de lucht wanneer de medewerker de ruimte binnenkwam waar ik met de Portugese minister zat. De medewerker deed zijn duim naar beneden. Net op dat moment begaf een stuk van het plafond het. Het regende plots binnen in het Egmontpaleis.' Bij gebrek aan geld sprak Claes een deel van het budget voor het EU-voorzitterschap aan, zodat het dak hersteld kon worden. 'Het prachtige paleis verdient waardering en onderhoud.'

Graaf Etienne Davignon kent de geschiedenis van het Egmontpaleis als geen ander. Hij is geboren in een diplomatenfamilie – vader Jacques is ambassadeur in Berlijn in 1940, grootvader Julien minister van Buitenlandse Zaken – en begint zijn loopbaan als diplomaat. 'Buitenlandse Zaken hield vroeger kantoor waar de Senaat nu is', vertelt hij. 'Toen het daar te klein werd, zijn we in 1966 verhuisd naar een lelijk gebouw in de rue des Quatre Bras aan het Poelaertplein.'

Het vervallen Egmontpaleis is op dat ogenblik eigendom van de stad Brussel. Ze weet niet wat ze ermee moet aanvangen: een restaurant voor ambtenaren, scoutslokalen of een cultureel centrum? Geen enkel plan voeren ze uit. ‘Ik vernam dat de stad op zoek was naar een stuk grond voor een postkantoor’, zegt Davignon. ‘We hebben “de Quatre Bras” geruild voor het Egmontpaleis.’

Nostalgici of onwetenden spreken nog steeds over ‘de Quatre Bras’ als het over Buitenlandse Zaken gaat. Toch huiszen de FOD Buitenlandse Zaken en het kabinet van de minister al jaren in de Karmelietenstraat. Het Egmontpaleis aan de overkant doet nu dienst als officiële ontvangst- en vergaderruimte. De protocoldienst van Buitenlandse Zaken organiseert er ieder jaar meer dan vierhonderd recepties, workshops, conferenties, lunches en seminars.

Het Egmontpaleis is hét symbool van Buitenlandse Zaken en een iconisch instrument van de Belgische diplomatie. ‘Tijdens veertig jaar carrière heb ik nooit anders geweten dan dat dit paleis intensief gebruikt is’, zegt Frans van Daele, ex-kabinetschef van de voorzitter van de Europese Raad en de koning. Ook voor Dirk Achten is het paleis een deel van zijn leven geworden. De voormalige voorzitter van het directiecomité van Buitenlandse Zaken is tegenwoordig Belgisch ambassadeur in Nederland. ‘Alle officiële ontvangsten en vergaderingen met internationale allure vinden hier plaats.’

Professor Rik Coolsaet heeft zijn bureau in het Egmontinstituut, de denktank van de Belgische diplomatie, op wandelafstand van het Egmontpaleis. ‘Mochten de muren kunnen spreken’, zegt Coolsaet, voormalig adjunct-kabinetschef

van minister Claes. ‘Zowel formeel als informeel zijn hier cruciale gesprekken gevoerd.’ Eind jaren zeventig bijvoorbeeld vonden in het Egmontpaleis onderhandelingen plaats om België om te turnen in een federale staat. Het Egmontpact was geboren.

Voor velen is het paleis een kennismaking met de diplomatie. ‘Ik ben hier begonnen als *notetaker* tijdens de diplomatieke dagen’, zegt Peter Van Kemseke, diplomaat en docent European Studies. ‘Dat is een jaarlijkse conferentie. Alle Belgische ambassadeurs keren dan terug naar Brussel om te overleggen en te discussiëren. Het is redelijk indrukwekkend als je dan als jonge diplomaat tussen dat gezelschap zit.’

Ook Herman Van Rompuy was onder de indruk van het statige decor van het Egmontpaleis. ‘Het was mijn eerste kennismaking met buitenlandse politiek, in 1976. Ik was een jonge attaché op het kabinet van de toenmalige eerste minister Leo Tindemans en ineens werd ik erin gegooid. Er was een galadiner, ik denk voor de Australische eerste minister. Kort daarna kwam president Mobutu van het voormalige Zaïre en daar mocht ik ook aanwezig zijn. Ik was toen 26 jaar en ik kwam van de studiedienst van de Nationale Bank, waar ik een klein bureautje had. Ineens zat ik daar toen aan tafel met de fine fleur van de Belgische politiek en het establishment. Dat was een grote culturele en persoonlijke schok.’

‘Ik heb Japanse delegaties meegemaakt die een paar keer kwamen tellen hoeveel stappen de keizer zou nemen voor die hier op de rode loper kwam wandelen’, zegt Walter Stevens, hoofd van de EU-delegatie bij de Verenigde Naties in Genève en voordien aan de slag op enkele liberale kabinet-